Osobiste posłannictwo

Jego Ekscelencja*
Garland F. Byers, Jr., J.D., D.D.‡
Biskup dla Narodów, z apostolskiego posłannictwa

Cezarea Filipowa, gdzie Piotr wyznał, że Jezus jest Chrystusem, gdzie nasz Pan dał swoim uczniom Klucze Królestwa Niebieskiego i gdzie po raz pierwszy wezwał swoich uczniów, aby wzięli swój krzyż i szli za Nim. Mt 16,13–24 (Biblia Gdańska).

Fotografia: American Colony Photo Department, lata 1898–1914. Library of Congress, G. Eric and Edith Matson Photograph Collection (domena publiczna).

„...Kto chce za mną iść, niech zaprze samego siebie, a niech bierze krzyż swój na każdy dzień, i naśladuje mię."

Łk 9,23 (Biblia Gdańska)

Powszechną praktyką Kościołów i poszczególnych biskupów, a także organizacji świeckich, jest formułowanie tego, co świat świecki nazywa „deklaracją misji". Uważam tę praktykę zarazem za pouczającą i pomocną. Jednak w kontekście posługi duchownej sądzę, że stosowniej jest nazywać ją Deklaracją osobistego posłannictwa. Szerzenie Ewangelii i dzieło Królestwa Niebieskiego bardzo się różnią od działalności przedsiębiorstwa nastawionego na zysk, a nawet od działalności organizacji non-profit w świecie świeckim. Choć w Kościele przejmujemy niektóre świeckie praktyki dla wygody, pewne rzeczy powinny zostać oddzielone, a przez to być święte.

Przedstawię teraz to, co uważam za moje własne powołanie w służbie naszego Pana Jezusa Chrystusa.

Zanim to uczynię, oświadczam jasno, śmiało i bez żadnych zastrzeżeń, że wierzę w Jezusa Chrystusa, jednorodzonego Syna Boga Ojca, który jest w niebie,[1] i w Ducha Świętego, który został nam zesłany przez Jezusa Chrystusa po Jego wstąpieniu na prawicę Boga.[2] Należę do Jezusa. On jest Panem mojego życia. On jest moim Mistrzem i tylko Jemu służę.[3] Wyrzekam się szatana i wszystkich jego dzieł[4] i oddaję chwałę i cześć, i uwielbienie Bogu Najwyższemu przez Jego Syna, naszego Pana Jezusa Chrystusa.[5]

Deklaracja osobistego posłannictwa

Do Kościoła, Ciała Chrystusowego, w diasporze[6] pośród dziesięciu królestw[7]:

1. Jestem biskupem w sukcesji apostolskiej, konsekrowanym przez nałożenie rąk[8] w liniach udokumentowanych i nieprzerwanych, biskup po biskupie,[9] sięgających czterech spośród pierwotnych dwunastu apostołów, apostoła Pawła oraz pięciu spośród siedemdziesięciu apostołów osobiście posłanych przez naszego Pana i Zbawiciela Jezusa Chrystusa,[10] a każda z tych linii jest przedstawiona na tej stronie do publicznego wglądu.

2. Oprócz sprawowania urzędu biskupiego w Kościele Jezusa Chrystusa,[11] jestem powołany i namaszczony jako Uczony w Piśmie Królestwa Niebieskiego, o którym Jezus mówił w Pismach.[12] Mam szczególne powołanie do spisywania nauki dla wiernych chrześcijan, w odróżnieniu od pasterzowania we wspólnocie kościelnej czy podejmowania innych działań posługi; są to namaszczenia, które otrzymali inni.[13]

3. Wypełniając urząd biskupi, sprawuję urząd kluczy, tak jak urząd ten został dany przez naszego PANA Jego apostołom i ich następcom.[14]

4. Nauczam prawdziwej nauki, która została przekazana przez Jezusa Chrystusa, naszego PANA i Zbawiciela,[15] a która na przestrzeni wieków była błędnie tłumaczona, rozwadniana, wypaczana,[16] czyniona przedmiotem symonii[17] i obracana w broń, aby służyła za usprawiedliwienie zabijania, kradzieży i niszczenia.[18]

5. Prostuję fałszywą naukę, gdziekolwiek się ją znajdzie, w czas albo nie w czas,[19] i jestem wierny jedynie Jezusowi Chrystusowi, Królowi królów.[20]

6. Wskazuję fałszywych proroków, fałszywych apostołów i fałszywych nauczycieli[21] i przeciwstawiam się ich fałszywym naukom, ostro ich karząc, aby zdrowi byli w wierze.[22]

7. Jako biskup i Uczony w Piśmie Królestwa posługuję się Słowem Bożym, aby burzyć twierdze nieprzyjaciela,[23] z których niektóre podszywają się pod dzieła anioła światłości,[24] zwodząc wielu.[25]

8. Szerzę Słowo Boże wśród wszystkich narodów, zgodnie z wyraźnym nakazem naszego PANA Jezusa.[26]

9. Nie służę żadnej denominacji i nie opowiadam się za żadną; służę jedynemu Kościołowi Jezusa Chrystusa z naukami pierwotnie danymi,[27] przyjmując te nauki i tradycje, które są zgodne z Jego Słowem,[28] a odrzucając doktryny ustanowione przez ludzi jako nauki demonów.[29]

10. Wzywam do jedności chrześcijańskiej w Ciele Chrystusowym i pracuję na jej rzecz,[30] abyśmy mogli przetrwać straszny ucisk, który ma nadejść[31] w dniach dziesięciu królestw[32] i panowania Antychrysta.[33]

11. Nie opowiadam wam żadnej nowej Ewangelii, pamiętając w pełni słowa Pawła: „Ale choćbyśmy i my, albo Anioł z nieba opowiadał wam Ewangieliję mimo tę, którąśmy wam opowiadali, niech będzie przeklęty. Jakośmy przedtem powiedzieli i teraz znowu mówię: Jeźliby wam kto inną Ewangieliję opowiadał mimo tę, którąście przyjęli, niech będzie przeklęty.”[34]

12. Przemawiam do narodów jako biskup konsekrowany na służbę Chrystusowi,[35] nie zważając na granice wyznaniowe, gdyż nie istniały one w czasach Chrystusa,[36] a zostały utworzone dla uporządkowanego zarządzania Kościołem.[37] Ponieważ sprawuję urząd biskupi i nie należę do żadnej denominacji, powracam do pierwotnego posłannictwa Chrystusa, którym jest ewangelizowanie narodów,[38] aby wszyscy przyszli ku znajomości prawdy i aby prawda ich wyswobodziła.[39]

Przypisy

Pismo Święte jest cytowane według Biblii Gdańskiej. Słowa Chrystusa wraz z ich cudzysłowem są wyróżnione kolorem czerwonym. ANF = Ante-Nicene Fathers; NPNF2 = Nicene and Post-Nicene Fathers, Second Series; Easton = B. S. Easton, The Apostolic Tradition of Hippolytus (1934).

1 J 3,16 (Biblia Gdańska) „Albowiem tak Bóg umiłował świat, że Syna swego jednorodzonego dał, aby każdy, kto weń wierzy, nie zginął, ale miał żywot wieczny.” J 1,14 (Biblia Gdańska) „A to Słowo ciałem się stało, i mieszkało między nami, i widzieliśmy chwałę jego, chwałę jako jednorodzonego od Ojca, pełne łaski i prawdy.” J 1,18 (Biblia Gdańska) „Boga nikt nigdy nie widział: on jednorodzony syn, który jest w łonie ojcowskiem, ten nam opowiedział.” 1 J 4,9 (Biblia Gdańska) „Przez to objawiona jest miłość Boża ku nam, iż Syna swego jednorodzonego posłał Bóg na świat, abyśmy żyli przez niego.”

2 J 16,7 (Biblia Gdańska) „Lecz ja wam prawdę mówię, wamci to pożyteczno, abym ja odszedł; bo jeźli ja nie odejdę, pocieszyciel on nie przyjdzie do was, a jeźli odejdę, poślę go do was.” J 14,26 (Biblia Gdańska) „Lecz pocieszyciel on, Duch Święty, którego pośle Ojciec w imieniu mojem, onci was nauczy wszystkiego, i przypomni wam wszystko, comkolwiek wam powiedział.” J 15,26 (Biblia Gdańska) „A gdy przyjdzie on pocieszyciel, którego ja wam poślę od Ojca, Duch prawdy, który od Ojca przychodzi, on o mnie świadczyć będzie.” Mk 16,19 (Biblia Gdańska) „A tak Pan przestawszy z nimi mówić, wzięty jest do nieba, i usiadł na prawicy Bożej.” Dz 1,9 (Biblia Gdańska) „A to rzekłszy, gdy oni patrzali, w górę podniesiony jest, a obłok wziął go od oczów ich.” Dz 2,33 (Biblia Gdańska) „Prawicą tedy Bożą będąc wywyższony, a obietnicę Ducha Świętego wziąwszy od Ojca, wylał to, co wy teraz widzicie i słyszycie.” Hbr 1,3 (Biblia Gdańska) „Który będąc jasnością chwały i wyrażeniem istności jego, i zatrzymując wszystkie rzeczy słowem mocy swojej, oczyszczenie grzechów naszych przez samego siebie uczyniwszy, usiadł na prawicy majestatu na wysokościach,”

3 Mt 4,10 (Biblia Gdańska) „...Panu Bogu twemu kłaniać się będziesz, i jemu samemu służyć będziesz." J 13,13 (Biblia Gdańska) „Wy mię nazywacie nauczycielem i Panem, a dobrze mówicie; bomci jest nim." Mt 6,24 (Biblia Gdańska) „Nikt nie może dwom panom służyć, gdyż albo jednego będzie miał w nienawiści, a drugiego będzie miłował; albo jednego trzymać się będzie, a drugim pogardzi; nie możecie Bogu służyć i mamonie." Rz 14,8 (Biblia Gdańska) „Bo choć żyjemy, Panu żyjemy; choć umieramy, Panu umieramy; przetoż choć i żyjemy, choć i umieramy, Pańscy jesteśmy." 1 Kor 6,19–20 (Biblia Gdańska) „Azaż nie wiecie, iż ciało wasze jest kościołem Ducha Świętego, który w was jest, którego macie od Boga? a nie jesteście sami swoi; Albowiemeście drogo kupieni. Wysławiajcież tedy Boga w ciele waszym i w duchu waszym, które są Boże." *Męczeństwo Polikarpa* 9 (ANF 1): „Od osiemdziesięciu sześciu lat Mu służę, a On nigdy nie wyrządził mi żadnej krzywdy: jakże więc mógłbym bluźnić memu Królowi i memu Zbawicielowi?" (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1)

4 1 J 3,8 (Biblia Gdańska) „...Na to się objawił Syn Boży, aby zepsował uczynki dyjabelskie." Jk 4,7 (Biblia Gdańska) „Poddajcież się tedy Bogu, a dajcie odpór dyjabłu, a uciecze od was." Ef 6,11 (Biblia Gdańska) „Obleczcie się w zupełną zbroję Bożą, abyście mogli stać przeciwko zasadzkom dyjabelskim." Hipolit, *Tradycja apostolska* 21 (Easton): „Wyrzekam się ciebie, szatanie, i wszystkich twoich sług, i wszystkich twoich dzieł." (przetłumaczone z angielskiego, Easton) Tertulian, *De Spectaculis* 4 (ANF 3): „dajemy publiczne świadectwo, że wyrzekliśmy się diabła, jego pychy i jego aniołów." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 3) Cyryl Jerozolimski, *Katecheza* 19 (Mistagogiczna 1), 4–8 (NPNF2 7): „...polecono ci powiedzieć, z ręką wyciągniętą ku niemu, jakby był obecny: «Wyrzekam się ciebie, szatanie». ... Następnie w drugim zdaniu uczą cię mówić: «i wszystkich twoich dzieł»." (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 7)

5 Ap 5,13 (Biblia Gdańska) „...Siedzącemu na stolicy i Barankowi błogosławieństwo i cześć, i chwała, i siła na wieki wieków." 1 Tm 1,17 (Biblia Gdańska) „Przetoż królowi wieków nieśmiertelnemu, niewidzialnemu samemu mądremu Bogu, niech będzie cześć i chwała na wieki wieków. Amen." Jud 25 (Biblia Gdańska) „Samemu mądremu Bogu, Zbawicielowi naszemu, niech będzie chwała i wielmożność, moc i zwierzchność, i teraz i po wszystkie wieki. Amen." Rz 16,27 (Biblia Gdańska) „Temu, samemu mądremu Bogu niech będzie chwała przez Jezusa Chrystusa na wieki. Amen." „Bóg najwyższy": Rdz 14,18–20 (Biblia Gdańska) „A Melchisedek, król Salemski, wyniósł chleb i wino; a ten był kapłanem Boga najwyższego. I błogosławił mu, a rzekł: Błogosławiony Abram od Boga najwyższego, dzierżawcy nieba i ziemi. I błogosławiony Bóg najwyższy, który podał nieprzyjacioły twe w rękę twoję; i dał mu Abram dziesięcinę ze wszystkiego." Mk 5,7 (Biblia Gdańska) „A wołając głosem wielkim, rzekł: Cóż mam z tobą Jezusie, Synu Boga najwyższego? Poprzysięgam cię przez Boga, abyś mię nie trapił." Łk 8,28 (Biblia Gdańska) „Ten ujrzawszy Jezusa, zakrzyknął, i upadł przed nim, a głosem wielkim rzekł: Cóż ja mam z tobą, Jezusie, Synu Boga najwyższego? proszę cię, nie dręcz mię." Dz 16,17 (Biblia Gdańska) „Ta chodząc za Pawłem i za nami, wołała mówiąc: Ci ludzie sługami są Boga najwyższego, którzy nam opowiadają drogę zbawienia."

6 Jk 1,1 (Biblia Gdańska) „...dwunastu pokoleniom, które są w rozproszeniu, zdrowia życzy." 1 P 1,1 (Biblia Gdańska) „...przychodniom rozproszonym w Poncie, w Galacyi, w Kapadocyi, w Azji i w Bitynii..." J 11,52 (Biblia Gdańska) „...żeby też syny Boże rozproszone w jedno zgromadził." J 10,16 (Biblia Gdańska) „A mam i drugie owce, które nie są z tej owczarni, i teć muszę przywieść; i głosu mego słuchać będą, a będzie jedna owczarnia i jeden pasterz." Dz 8,4 (Biblia Gdańska) „A ci, którzy byli rozproszeni, chodzili opowiadając słowo Boże."

7 Dn 2,41–44 (Biblia Gdańska) „A iżeś widział nogi, i palce częścią z gliny garncarskiej a częścią z żelaza, królestwo rozdzielone znaczy, w którem będzie nieco mocy żelaznej, tak jakoś widział żelazo zmięszane z skorupą glinianą; Ale palce nóg częścią z żelaza a częścią z gliny znaczą królestwo częścią mocne a częścią do skruszenia snadne. A iżeś widział żelazo zmięszane z skorupą glinianą, znaczy, że się spokrewnią z sobą ludzie; a wszakże nie będzie się trzymał jeden drugiego, tak jako żelazo nie może się zmięszać z gliną. Ale za dni tych królów wzbudzi Bóg niebieski królestwo, które na wieki zepsute nie będzie, a królestwo to na inszy naród nie spadnie, ale ono połamie, i koniec uczyni tym wszystkim królestwom, a samo stać będzie na wieki." Dn 7,7 (Biblia Gdańska) „Potemem widział w widzeniach nocnych, a oto bestyja czwarta straszna i sroga i bardzo mocna, mająca zęby żelazne wielkie, która pożerała i kruszyła, a ostatek nogami swemi deptała; a ta była różna od wszystkich bestyj, które były przed nią, i miał a dziesięć rogów." Dn 7,20 (Biblia Gdańska) „Także o onych rogach dziesięciu, które były na głowie jej, i o poślednim, który był wyrósł, przed którym wypadły trzy; o tym rogu mówię, który miał oczy i usta mówiące wielkie rzeczy, a na wejrzeniu był większy nad inne rogi." Dn 7,24 (Biblia Gdańska) „A dziesięć rogów to znaczy, że z królestwa onego dziesięć królów powstanie..." Ap 12,3 (Biblia Gdańska) „I ukazał się drugi cud na niebie, a oto smok wielki rydzy, mając siedm głów i rogów dziesięć, a na głowach jego siedm koron;" Ap 12,17–13,1 (Biblia Gdańska) „I stanąłem na piasku morskim. I widziałem bestyję występującą z morza, mającą siedm głów i rogów dziesięć; a na rogach jej było dziesięć koron, a na głowach jej imię bluźnierstwa." Ap 17,3 (Biblia Gdańska) „I odniósł mię na puszczę w duchu. I widziałem niewiastę siedzącą na szarłatnoczerwonej bestyi, pełnej imion bluźnierstwa, która miała siedm głów i dziesięć rogów." Ap 17,7 (Biblia Gdańska) „I rzekł mi Anioł: Czemuż się dziwujesz? Ja tobie powiem tajemnicę tej niewiasty i bestyi, która ją nosi, która ma siedm głów i dziesięć rogów." Ap 17,12 (Biblia Gdańska) „A dziesięć rogów, któreś widział, jest dziesięć królów, którzy królestwa jeszcze nie wzięli; ale wezmą moc jako królowie, na jednę godzinę z bestyją." Ap 17,13 (Biblia Gdańska) „Ci jedną radę mają i moc, i zwierzchność swoję bestyi podadzą." Ap 17,16–17 (Biblia Gdańska) „A dziesięć rogów, któreś widział na bestyi, cić w nienawiści mieć będą wszetecznicę i uczynią ją spustoszoną i nagą, i ciało jej będą jeść, a samą ogniem spalą. Albowiem Bóg podał do serc ich, aby czynili wolę jego, a czynili jednomyślnie, i dali królestwo swoje bestyi, ażby się wypełniły słowa Boże." Ireneusz, *Przeciw herezjom* V.26.1 (ANF 1): „dziesięciu królów, którzy wówczas powstaną, między których zostanie podzielone imperium, które teraz rządzi [ziemią]." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Hipolit, *O Chrystusie i Antychryście* 25, 27–28 (ANF 5): „dziesięć rogów czwartej bestii jest rozdzielonych na dziesięć królestw." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 5) Laktancjusz, *Nauki boskie* VII.16 (ANF 7): „dopóki nie powstanie zarazem dziesięciu królów, którzy podzielą świat nie po to, by nim rządzić, lecz by go pochłonąć." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 7) *List Barnaby* 4 (ANF 1): „Dziesięć królestw będzie panować na ziemi, a po nich powstanie mały król, który za jednym razem podporządkuje sobie trzech z królów." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1)

8 1 Tm 4,14 (Biblia Gdańska) „Nie zaniedbywaj daru Bożego, który w tobie jest, któryć dany jest przez prorokowanie z włożeniem rąk starszych." 2 Tm 1,6 (Biblia Gdańska) „Dla której przyczyny przypominam ci, abyś wzniecał dar Boży, który w tobie jest przez włożenie rąk moich." 1 Tm 5,22 (Biblia Gdańska) „Rąk z prędka na nikogo nie wkładaj, ani bądź uczestnikiem cudzych grzechów: samego siebie czystym zachowaj." Dz 6,6 (Biblia Gdańska) „Tych stawili przed Apostołów, którzy pomodliwszy się, kładli na nich ręce." Dz 13,3 (Biblia Gdańska) „Tedy poszcząc i modląc się, i wkładając na nie ręce, odprawili je." Dz 14,23 (Biblia Gdańska) „A gdy im przez głosy postanowili starsze w każdym zborze i modlili się z postami, poruczyli je Panu, w którego uwierzyli." Tt 1,5

(Biblia Gdańska) „...postanowił po miastach starszych, jakom ci ja był rozkazał...” Hipolit, *Tradycja apostolska* 2 (Easton): „biskupi niech włożą na niego ręce, a prezbiterium niech stoi obok w milczeniu.” (przetłumaczone z angielskiego, Easton)

9 1 List Klemensa 42 (ANF 1): „ustanawiali pierwociny [swoich trudów], doświadczywszy ich najpierw przez Ducha, na biskupów i diakonów tych, którzy mieli później uwierzyć.” (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) 1 List Klemensa 44: „ustanowili tych [sług], o których już wspomniano, a następnie dali wskazania, aby gdy ci zasną, inni wypróbowani mężowie przejęli po nich ich posługę.” (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Ireneusz, *Przeciw herezjom* III.3.1 (ANF 1): „możemy wyliczyć tych, których apostołowie ustanowili biskupami w Kościołach, i [wykazać] sukcesję tych mężów aż do naszych czasów.” (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) III.3.3: „Błogosławieni apostołowie, założywszy więc i zbudowawszy Kościół, powierzyli w ręce Linusa urząd biskupi.” (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Tertulian, *O preskrypcji przeciw heretykom* 32 (ANF 3): „niech rozwiną spis swoich biskupów, ciągnący się w należytej sukcesji od początku.” (przetłumaczone z angielskiego, ANF 3) Euzebiusz, *Historia kościelna* III.4 (Linus) (NPNF2 1): „...Linus, o którym wspomina w Drugim Liście do Tymoteusza jako o swoim towarzyszu w Rzymie, był następcą Piotra w biskupstwie tamtejszego Kościoła, jak już wykazano.” (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 1) III.22 (Ewodiusz): „W tym czasie Ignacy był znany jako drugi biskup Antiochii, a pierwszym był Ewodiusz.” (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 1) III.36 (Ignacy): „...Ignacy, który został wybrany biskupem Antiochii jako drugi następca Piotra i którego sławę wciąż głosi bardzo wielu.” (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 1) Cyprian, *List* 26.1 (ANF 5; Oxford 33): „Kościół jest zbudowany na biskupach, a każde działanie Kościoła jest kierowane przez tych samych przełożonych.” (przetłumaczone z angielskiego, ANF 5)

10 Mt 10,1–4 (Biblia Gdańska) „A zwoławszy dwunastu uczniów swoich, dał im moc nad duchy nieczystymi, aby je wyganiali, i uzdrawiali wszelką chorobę i wszelką niemoc. A dwunastu Apostołów te są imiona: Pierwszy Szymon, którego zowią Piotr, i Andrzej, brat jego; Jakób, syn Zebedeusza, i Jan, brat jego; Filip i Bartłomiej, Tomasz i Mateusz on celnik, Jakób, syn Alfeusza, i Lebeusz, nazwany Tadeusz; Szymon Kananejczyk, i Judasz Iszkaryjot, który go też wydał.” Łk 6,13 (Biblia Gdańska) „A gdy był dzień, zwołał uczniów swych i wybrał z nich dwanaście, które też nazwał Apostołami:” (Dwunastu). Ga 1,1 (Biblia Gdańska) „Paweł, Apostoł (nie od ludzi, ani przez człowieka, ale przez Jezusa Chrystusa i Boga Ojca, który go wzbudził od umarłych;)” Dz 9,15 (Biblia Gdańska) „I rzekł do niego Pan: Idźże, albowiem mi ten jest naczyniem wybranem, aby nosił imię moje przed pogany i królmi, i przed syny Izraelskimi.” Ga 2,9 (Biblia Gdańska) „I poznawszy łaskę mnie daną, Jakób i Kiefas, i Jan, którzy się zdadzą być filarami, podali prawicę mnie i Barnabaszowi na towarzystwo, abyśmy my między poganami, a oni między obrzezanymi kazali.” (Paweł). Łk 10,1 (Biblia Gdańska) „A potem naznaczył Pan i drugich siedmdziesiąt, i rozesłał je po dwóch przed obliczem swojem do każdego miasta i miejsca, do którego przyjść miał.” Łk 10,16 (Biblia Gdańska) „Kto was słucha, mnie słucha: a kto wami gardzi, mną gardzi; a kto mną gardzi, gardzi onym, który mię posłał.” Euzebiusz, *Historia kościelna* I.12 (NPNF2 1), o Siedemdziesięciu: „Mówią, że także Tadeusz był jednym z nich...” (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 1)

11 1 Tm 3,1 (Biblia Gdańska) „Wierna jest ta mowa: Jeźli kto biskupstwa żąda, dobrej pracy żąda.” 1 Tm 3,2–7 (Biblia Gdańska) „Ale biskup ma być nienaganiony, mąż jednej żony, czuły, trzeźwy, poważny, gościnny, ku nauczaniu sposobny; Nie pijanica wina, nie bitny, nie sprośnego zysku chciwy, ale słuszność miłujący, nieswarliwy,

niełakomy; Który by dom swój dobrze rządził, który by dziatki miał w posłuszeństwie ze wszelaką uczciwością; (Bo jeźliby kto nie umiał swego własnego domu rządzić, jakoż pieczę będzie miał o kościele Bożym?) Nie nowotny, aby będąc nadęty, nie wpadł w sąd potwarcy. Musi też mieć świadectwo dobre od obcych, aby nie wpadł w hańbę i w sidło potwarcy." Tt 1,7–9 (Biblia Gdańska) „Albowiem biskup ma być bez nagany, jako szafarz Boży, nie sam sobie się podobający, nie gniewliwy, nie pijanica wina, nie bitny, nie szukający zysku sprośnego; Ale gościnny, dobre miłujący, roztropny, sprawiedliwy, świętobliwy, powściągliwy, Trzymający się onej wiernej mowy, która jest według nauki, iżby też mógł napominać nauką zdrową i tych, którzy się sprzeciwiają, przekonywać;" Dz 20,28 (Biblia Gdańska) „Pilnujcież tedy samych siebie i wszystkiej trzody, w której was Duch Święty postanowił biskupami, abyście paśli zbór Boży, którego nabył przez własną krew." Flp 1,1 (Biblia Gdańska) „Paweł i Tymoteusz, słudzy Jezusa Chrystusa, wszystkim świętym w Chrystusie Jezusie, którzy są w mieście Filipis, z biskupami i z dyjakonami." 1 P 5,1–4 (Biblia Gdańska) „Starszych, którzy są między wami, proszę ja spółstarszy i świadek ucierpienia Chrystusowego, i uczestnik chwały, która ma być objawiona: Paście trzodę Bożą, która jest między wami, doglądając jej nie poniewolnie, ale dobrowolnie; nie dla sprośnego zysku, ale ochotnym umysłem: Ani jako panując nad dziedzictwem Pańskiem, ale wzorami będąc trzody. A gdy się okaże on książę pasterzy, odniesiecie niezwiędłą koronę chwały." Ignacy, *Do Efezjan* 6 (ANF 1): „powinniśmy patrzeć na biskupa tak, jak patrzylibyśmy na samego Pana." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) *Do Magnezjan* 6: „wasz biskup przewodniczy na miejscu Boga, a wasi prezbiterzy na miejscu zgromadzenia apostołów." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) *Do Trallesian* 3: „Podobnie niech wszyscy szanują diakonów jako ustanowienie Jezusa Chrystusa, a biskupa jako Jezusa Chrystusa, który jest Synem Ojca, a prezbiterów jako sanhedryn Boży i zgromadzenie apostołów. Bez nich nie ma Kościoła." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) *Do Smyrneńczyków* 8: „Gdziekolwiek ukaże się biskup, tam niech będzie i mnóstwo [ludu]; tak jak gdziekolwiek jest Jezus Chrystus, tam jest Kościół katolicki." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1)

12 Mt 13,52 (Biblia Gdańska) „A on im rzekł: Przetoż każdy nauczony w Piśmie, wyćwiczony w królestwie niebieskiem, podobny jest człowiekowi gospodarzowi, który wynosi z skarbu swego nowe i stare rzeczy." Mt 23,34 (Biblia Gdańska) „Przetoż oto ja posyłam do was proroki, i mędrce, i nauczone w Piśmie..." Ezd 7,6 (Biblia Gdańska) „Ten Ezdrasz wyszedł z Babilonu, a był człowiekiem biegłym w zakonie Mojżeszowym, który był dał Pan, Bóg Izraelski; a pozwolił mu był król według ręki Pana Boga jego nad nim, na wszystkę prośbę jego." Ezd 7,10 (Biblia Gdańska) „Bo Ezdrasz przygotował był serce swe, aby szukał zakonu Pańskiego, i aby czynił, i nauczał w Izraelu ustaw i sądów." Ha 2,2 (Biblia Gdańska) „Tedy mi odpowiedział Pan, mówiąc: Napisz widzenie, a napisz rzetelnie na tablicach, aby je prędko czytelnik przeczytał," Jr 30,2 (Biblia Gdańska) „Tak powiada Pan, Bóg Izraelski, mówiąc: Napisz sobie wszystkie słowa, którem mówił do ciebie, na księgach." Ap 1,11 (Biblia Gdańska) „Jam jest Alfa i Omega, on pierwszy i ostatni; a co widzisz, napisz w księgi i poślij siedmiu zborom, które są w Azyi, do Efezu i do Smyrny, i do Pergamu, i do Tyjatyru, i do Sardów, i do Filadelfii, i do Laodycei." Ap 1,19 (Biblia Gdańska) „Napisz te rzeczy, któreś widział i które są, i które się dziać mają napotem."

13 Ef 4,11 (Biblia Gdańska) „I tenże dał niektóre Apostoły, a niektóre proroki, a drugie ewangielisty, drugie też pasterze i nauczyciele." Rz 12,4–8 (Biblia Gdańska) „Albowiem jako w jednem ciele wiele członków mamy, ale wszystkie członki nie jednoż dzieło mają: Tak wiele nas jest jednem ciałem w Chrystusie, aleśmy z osobna jedni drugich członkami. Mając tedy różne dary według łaski, która nam jest dana; jeźli proroctwo, niech będzie według

sznuru wiary; Jeźli posługowanie, niech będzie w posługowaniu; jeźli kto naucza, niech trwa w nauczaniu; Jeźli kto napomina, w napominaniu; kto rozdaje, w szczerości; kto przełożony jest, w pilności; kto czyni miłosierdzie, niech czyni z ochotą." 1 Kor 12,4–11 (Biblia Gdańska) „A różneć są dary, ale tenże Duch. I różne są posługi, ale tenże Pan. I różne są sprawy, ale tenże Bóg, który sprawuje wszystko we wszystkich. A każdemu bywa dane objawienie Ducha ku pożytkowi. Albowiem jednemu przez Ducha bywa dana mowa mądrości, a drugiemu mowa umiejętności przez tegoż Ducha; A drugiemu wiara w tymże Duchu, a drugiemu dar uzdrawiania w tymże Duchu, a drugiemu czynienie cudów, a drugiemu proroctwo, a drugiemu rozeznanie duchów. A drugiemu rozmaite języki, a drugiemu wykładanie języków. A to wszystko sprawuje jeden a tenże Duch, udzielając z osobna każdemu, jako chce." 1 Kor 12,28–29 (Biblia Gdańska) „A niektórych Bóg postanowił we zborze, najprzód Apostołów, potem proroków, po trzecie nauczycieli, potem cudotwórców, potem dary uzdrawiania, pomocników, rządców, rozmaitość języków. Izali wszyscy są Apostołami? Izali wszyscy prorokami? Izali wszyscy nauczycielami? Izali wszyscy cudotwórcami?" 1 Kor 7,7 (Biblia Gdańska) „Albowiem chciałbym, aby wszyscy ludzie tak byli jako i ja; aleć każdy ma swój własny dar od Boga, jeden tak a drugi owak." 1 P 4,10–11 (Biblia Gdańska) „Każdy jako wziął dar, tak nim jeden drugiemu usługujcie, jako dobrzy szafarze rozlicznej łaski Bożej. Jeźli kto mówi, niech mówi jako wyroki Boże, jeźli kto posługuje, niech to czyni jako z siły, której Bóg dodaje, aby we wszystkiem chwalony był Bóg przez Jezusa Chrystusa, któremu należy chwała i panowanie na wieki wieków. Amen." 1 List Klemensa 41 (ANF 1): „Niech każdy z was, bracia, składa dzięki Bogu we własnym porządku ... nie przekraczając reguły posługi mu wyznaczonej." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) *Didache* 15.1 (ANF 7): „Ustanówcie więc sobie biskupów i diakonów godnych Pana, mężów łagodnych, niechciwych pieniędzy, prawdomównych i wypróbowanych; albowiem i oni pełnią dla was służbę proroków i nauczycieli." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 7)

14 Mt 16,18–19 (Biblia Gdańska) „...I tobie dam klucze królestwa niebieskiego; a cokolwiek zwiążesz na ziemi, będzie związane i w niebiesiech; a cokolwiek rozwiążesz na ziemi, będzie rozwiązane i w niebiesiech." Mt 18,18 (Biblia Gdańska) „Zaprawdę powiadam wam: Cokolwiek byście związali na ziemi, będzie związane i na niebie; a co byście rozwiązali na ziemi; będzie rozwiązane i na niebie." J 20,21–23 (Biblia Gdańska) „Rzekł im zasię Jezus: Pokój wam; jako mię posłał Ojciec, tak i ja was posyłam. A to rzekłszy tchnął na nie i rzekł im: Weźmijcie Ducha Świętego. Którymkolwiek grzechy odpuścicie, są im odpuszczone, a którymkolwiek zatrzymacie, są zatrzymane." Iz 22,22 (Biblia Gdańska) „I położę klucz domu Dawidowego na ramieniu jego; gdy otworzy, nikt nie zawrze, a gdy zawrze, nikt nie otworzy." Ap 1,18 (Biblia Gdańska) „I żyjący; a byłem umarły, a otom jest żywy na wieki wieków. I mam klucze piekła i śmierci." Ap 3,7 (Biblia Gdańska) „A Aniołowi zboru Filadelfskiego napisz: To mówi on Święty i Prawdziwy, który ma klucz Dawidowy, który otwiera, a nikt nie zawiera i zawiera, a nikt nie otwiera." Następcy: Dz 1,20–26 (Biblia Gdańska) „Albowiem napisano w księgach Psalmów: Niechaj będzie mieszkanie jego puste, a niech nie będzie, kto by w niem mieszkał, a biskupstwo jego niech weźmie inny. Potrzeba tedy, aby jeden z tych mężów, którzy z nami bywali po wszystek czas, który Pan Jezus przebywał między nami, Począwszy od chrztu Janowego, aż do tego dnia, którego jest wzięty w górę od nas, był z nami świadkiem zmartwychwstania jego. I postawili dwóch: Józefa, którego zwano Barsabaszem, którego też nazywano Justem, i Macieja. A modląc się mówili: Ty Panie! który znasz serca wszystkich, okaż z tych dwóch jednego, któregoś obrał; Aby przyjął cząstkę usługiwania tego i apostolstwa, z którego wypadł Judasz, aby odszedł na miejsce swoje. I rzucili losy ich. I padł los na Macieja; a przyłączony jest spólnem zdaniem do jedenastu Apostołów." 2 Tm 2,2 (Biblia Gdańska) „A coś

słyszał ode mnie przed wieloma świadkami, tegoż się powierz wiernym ludziom, którzy by sposobni byli i inszych nauczać." Tt 1,5 (Biblia Gdańska) „Dlatego cię zostawił w Krecie, abyś to, co tam jeszcze zostaje, w rząd dobry wprawił i postanowił po miastach starszych, jakom ci ja był rozkazał;" Orygenes, *Komentarz do Ewangelii Mateusza* XII.10–11, 14 (ANF 9): „Czy klucze królestwa niebieskiego zostały dane przez Pana tylko Piotrowi i żaden inny z błogosławionych ich nie otrzyma?" (przetłumaczone z angielskiego, ANF 9) oraz „zobaczmy, w jakim sensie zostało powiedziane do Piotra i do każdego Piotra: «Dam ci klucze królestwa niebieskiego»." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 9) Cyprian, *O jedności Kościoła* 4–5 (ANF 5): „wszystkim apostołom, po swoim zmartwychwstaniu, daje równą władzę" (przetłumaczone z angielskiego, ANF 5); „Episkopat jest jeden, a każdą jego część każdy dzierży w imieniu całości." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 5)

15 J 7,16 (Biblia Gdańska) „Odpowiedział im Jezus i rzekł: Nauka moja nie jestci moja, ale tego, który mię posłał." J 12,49–50 (Biblia Gdańska) „Bom ja z siebie samego nie mówił, ale ten, który mię posłał, Ojciec, on mi rozkazanie dał, co bym mówił i co bym powiadać miał; I wiem, że rozkazanie jego jest żywot wieczny; przetoż to, co ja wam mówię, jako mi powiedział Ojciec, tak mówię." J 14,24 (Biblia Gdańska) „Kto mię nie miłuje, słów moich nie zachowywuje; a słowo, które słyszycie, nie jest moje, ale onego, który mię posłał, Ojca." J 17,8 (Biblia Gdańska) „Albowiem słowa, któreś mi dał, dałem im; a oni je przyjęli, i poznali prawdziwie, iżem od ciebie wyszedł, a uwierzyli, żeś ty mię posłał." Mt 28,20 (Biblia Gdańska) „Ucząc je przestrzegać wszystkiego, com wam przykazał. A oto Jam jest z wami po wszystkie dni, aż do skończenia świata. Amen." Jud 3 (Biblia Gdańska) „...iżbyście bojowali o wiarę raz świętym podaną." 2 Tm 1,13 (Biblia Gdańska) „Zatrzymaj wzór zdrowych słów, któreś ode mnie usłyszał, w wierze i w miłości, która jest w Chrystusie Jezusie." Hbr 2,3 (Biblia Gdańska) „Jakoż my ucieczemy, jeźli zaniedbamy tak wielkiego zbawienia, które wziąwszy początek opowiadania przez samego Pana od tych, którzy go słyszeli, nam jest potwierdzone?"

16 2 Kor 2,17 (Biblia Gdańska) „Bo nie jesteśmy jako wiele ich, którzy fałszują słowo Boże..." 2 Kor 4,2 (Biblia Gdańska) „Aleśmy się odrzekli skrytej sromoty, nie obchodząc się chytrze, ani fałszując słowa Bożego; ale objawieniem prawdy zalecając samych siebie u każdego sumienia ludzkiego przed obliczem Bożem." 2 P 3,16 (Biblia Gdańska) „Jako i we wszystkich listach swoich mówiąc o tych rzeczach, między któremi są niektóre rzeczy trudne ku wyrozumieniu, które nieumiejętni i niestateczni wykręcają jako i inne pisma, ku swemu własnemu zatraceniu." Jr 8,8 (Biblia Gdańska) „Jakoż mówicie: Myśmy mądrzy, a zakon Pański jest przy nas? zaprawdę, oto daremnie pióro pisarz czyni; daremnie są w zakonie biegłymi." Ga 1,7 (Biblia Gdańska) „Która nie jest inszą; tylko niektórzy są, co was turbują i chcą wywrócić Ewangieliję Chrystusową." Pwt 4,2 (Biblia Gdańska) „Nie przydacie do słowa, które ja wam rozkazuję, ani ujmiecie z niego, abyście strzegli przykazań Pana, Boga waszego, które ja wam rozkazuję." Ap 22,18–19 (Biblia Gdańska) „A oświadczam się każdemu słuchającemu słów proroctwa księgi tej: Jeźliby kto przydał do tego, przyda mu też Bóg plag opisanych w tej księdze; A jeźliby kto ujął ze słów księgi proroctwa tego, odejmie też Bóg część jego z księgi żywota i z miasta świętego, i z tych rzeczy, które są napisane w tej księdze." Ireneusz, *Przeciw herezjom* I.8.1 (ANF 1): heretycy obchodzą się z Pismem jak ktoś, kto wysadzany klejnotami wizerunek króla „rozbiłby na kawałki, poprzestawiałby klejnoty i dopasował je do siebie tak, by utworzyły postać psa lub lisa." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) I.9.4: „wykręcają je, jak już powiedzieliśmy, z sensu naturalnego na nienaturalny." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Tertulian, *O preskrypcji przeciw heretykom* 38: „Gdzie więc znajduje się różnorodność nauki, tam należy uznać, że istnieje skażenie zarówno Pism,

jak i ich wykładów. ... Jeden człowiek wypacza Pisma swoją ręką, inny ich sens swoim wykładem." (przetłumaczone z angielskiego)

17 Dz 8,20 (Biblia Gdańska) „I rzekł mu Piotr: Pieniądze twoje niech z tobą będą na zginienie, żeś mniemał, żeby dar Boży miał być za pieniądze nabywany." Dz 8,18–23 (Biblia Gdańska) „A ujrzawszy Szymon, że przez wkładanie rąk apostolskich był dawany Duch Święty, przyniósł im pieniądze. Mówiąc: Dajcie i mnie tę moc, aby ten, na któregokolwiek bym ręce włożył, wziął Ducha Świętego. I rzekł mu Piotr: Pieniądze twoje niech z tobą będą na zginienie, żeś mniemał, żeby dar Boży miał być za pieniądze nabywany. Nie masz w tej rzeczy cząstki, ani losu, gdy serce twoje nie jest proste przed obliczem Bożem. Przetoż pokutuj z tej twojej złości, a proś Boga; ować snać będzie odpuszczony ten zamysł serca twego. Albowiem cię widzę być w gorzkości żółci i w związce nieprawości." Mt 10,8 (Biblia Gdańska) „Chore uzdrawiajcie, trędowate oczyszczajcie, umarłe wskrzeszajcie, dyjabły wyganiajcie; darmoście wzięli, darmo dawajcie." 1 Tm 6,5 (Biblia Gdańska) „Przewrotne ćwiczenia ludzi umysłu skażonego i którzy pozbawieni są prawdy, którzy rozumieją, że pobożność jest zyskiem cielesnym; odstąpże od takich." 1 Tm 6,10 (Biblia Gdańska) „Albowiem korzeń wszystkiego złego jest miłość pieniędzy, których niektórzy pragnąc, pobłądzili od wiary i poprzebijali się wieloma boleściami." Tt 1,11 (Biblia Gdańska) „Którym trzeba usta zatkać; którzy całe domy podwracają, ucząc rzeczy niesłusznych dla zysku sprośnego." 2 P 2,3 (Biblia Gdańska) „I przez łakomstwo zmyślonemi słowami kupczyć będą, którym sąd z dawna nie omieszkuje i zatracenie ich nie drzemie." Mi 3,11 (Biblia Gdańska) „Przedniejsi jego sądzą według darów, a kapłani jego za zapłatę uczą, a prorocy jego za pieniądze prorokują; a przecie na Panu polegają, mówiąc: Izali nie jest Pan w pośrodku nas? Nie przyjdzieć na nas nic złego." J 2,16 (Biblia Gdańska) „A tym, co gołębie sprzedawali, rzekł: Wynieście to stąd, a nie czyńcie domu Ojca mego domem kupieckim." *Didache* 11.6 (ANF 7): „jeśli prosi o pieniądze, jest fałszywym prorokiem." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 7) *Kanony apostolskie* 29 (NPNF2 14): „Jeśli jakiś biskup, prezbiter lub diakon uzyska tę godność za pieniądze, niech zostanie złożony z urzędu zarówno on, jak i ten, kto go wyświęcił..." (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 14) Sobór chalcedoński (451), kanon 2 (NPNF2 14): „Jeśli jakiś biskup udzielałby święceń za pieniądze i wystawiał na sprzedaż łaskę, której sprzedać nie można..." (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 14)

18 J 10,10 (Biblia Gdańska) „Złodziej nie przychodzi, jedno żeby kradł, a zabijał i tracił; jam przyszedł, aby żywot miały, i obficie miały." J 16,2 (Biblia Gdańska) „Wyłączać was będą z bóżnic; owszem przyjdzie godzina, że wszelki, który was zabije, będzie mniemał, że Bogu posługę czyni." Mt 23,34–35 (Biblia Gdańska) „Przetoż oto ja posyłam do was proroki, i mędrce, i nauczone w Piśmie, a z nich niektóre zabijecie i ukrzyżujecie, a niektóre z nich ubiczujecie w bóżnicach waszych, i będziecie je prześladować od miasta do miasta; Aby przyszła na was wszystka krew sprawiedliwa, wylana na ziemi, ode krwi Abla sprawiedliwego aż do krwi Zacharyjasza, syna Barachyjaszowego, któregoście zabili między kościołem i ołtarzem." Jr 23,1–2 (Biblia Gdańska) „Biada pasterzom gubiącym i rozpraszającym trzodę pastwiska mego! mówi Pan. Przetoż tak mówi Pan, Bóg Izraelski, do pasterzy, którzy pasą lud mój: Wy rozpraszacie owce moje, owszem, rozganiacie je, a nie nawiedzacie ich; oto Ja nawiedzę was dla złości spraw waszych, mówi Pan."

19 2 Tm 4,2 (Biblia Gdańska) „Każ słowo Boże, nalegaj w czas albo nie w czas, strofuj, grom i napominaj ze wszelką cierpliwością i nauką." Tt 1,9 (Biblia Gdańska) „Trzymający się onej wiernej mowy, która jest według nauki, iżby też mógł napominać nauką zdrową i tych, którzy się sprzeciwiają, przekonywać;" 1 Tm 1,3 (Biblia Gdańska)

„Jakom cię prosił, abyś został w Efezie, gdym szedł do Macedonii, patrzże, abyś rozkazał niektórym, żeby inaczej nie uczyli." 2 Tm 2,25 (Biblia Gdańska) „Który by w cichości nauczał tych, którzy się sprzeciwiają, owaby im kiedy Bóg dał pokutę ku uznaniu prawdy," Ef 4,14 (Biblia Gdańska) „Abyśmy więcej nie byli dziećmi, chwiejącymi się i unoszącymi się każdym wiatrem nauki przez fortel ludzki i przez chytrość podejścia błędem." Dz 20,28–31 (Biblia Gdańska) „Pilnujcież tedy samych siebie i wszystkiej trzody, w której was Duch Święty postanowił biskupami, abyście paśli zbór Boży, którego nabył przez własną krew. Boć ja to wiem, że po odejściu mojem wnijdą między was wilcy okrutni, którzy trzodzie folgować nie będą. A z was samych powstaną mężowie, mówiący rzeczy przewrotne, aby za sobą pociągnęli uczniów. Przetoż czujcie, pomnąc, żem przez trzy lata w nocy i we dnie nie przestawał napominać ze łzami każdego z was." Polikarp, *Do Filipian* 7 (ANF 1): „Dlatego, porzuciwszy próżność wielu i ich fałszywe nauki, powróćmy do słowa, które zostało nam przekazane od początku..." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1); Ignacy, *Do Magnezjan* 8 (ANF 1): „Nie dajcie się zwieść obcym naukom ani starym baśniom, które są bezużyteczne." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1)

20 Ap 19,16 (Biblia Gdańska) „...Król królów i Pan panów." Ap 17,14 (Biblia Gdańska) „Ci z Barankiem walczyć będą, i Baranek ich zwycięży, bo jest Panem panów i królem królów, i którzy są z nim powołani i wybrani, i wierni." 1 Tm 6,15 (Biblia Gdańska) „Które czasów swoich okaże on błogosławiony i sam możny król królujących i Pan panujących;" Dz 5,29 (Biblia Gdańska) „Tedy odpowiadając Piotr i Apostołowie, rzekli: Więcej trzeba słuchać Boga, niż ludzi." Kol 3,24 (Biblia Gdańska) „Wiedząc, iż od Pana weźmiecie zapłatę dziedzictwa; albowiem Panu Chrystusowi służycie." Mt 6,24 (Biblia Gdańska) „Nikt nie może dwom panom służyć, gdyż albo jednego będzie miał w nienawiści, a drugiego będzie miłował; albo jednego trzymać się będzie, a drugim pogardzi; nie możecie Bogu służyć i mamonie."

21 Mt 7,15–16.20 (Biblia Gdańska) „A strzeżcie się fałszywych proroków, którzy przychodzą do was w odzieniu owczem, ale wewnątrz są wilcy drapieżni. Z owoców ich poznacie je..." Mt 24,11 (Biblia Gdańska) „I wiele fałszywych proroków powstanie, i zwiodą wielu." Mt 24,24 (Biblia Gdańska) „Albowiem powstaną fałszywi Chrystusowie, i fałszywi prorocy, i czynić będą znamiona wielkie i cuda, tak iżby zwiedli (by można) i wybrane." 1 J 4,1 (Biblia Gdańska) „Najmilsi! nie każdemu duchowi wierzcie; ale doświadczajcie duchów, jeźli z Boga są. Bo wiele fałszywych proroków wyszło na świat." 2 Kor 11,13 (Biblia Gdańska) „Albowiem takowi fałszywi Apostołowie są robotnicy zdradliwi, którzy się przemieniają w Apostoły Chrystusowe." 2 P 2,1–3 (Biblia Gdańska) „Byli też i fałszywi prorocy między ludem, jako i między wami będą fałszywi nauczyciele, którzy z sobą wprowadzą kacerstwa zatracenia i Pana, który ich kupił, zaprzą się, sami na się przywodząc prędkie zginienie. A wiele ich naśladować będą zginienia ich, przez których droga prawdy będzie bluźniona. I przez łakomstwo zmyślonemi słowami kupczyć będą, którym sąd z dawna nie omieszkuje i zatracenie ich nie drzemie." Jud 4 (Biblia Gdańska) „Albowiem wkradli się niektórzy ludzie, dawno już przedtem naznaczeni na to potępienie, niepobożni, którzy łaskę Boga naszego obracają w rozpustę i samego się Boga i panującego Pana naszego, Jezusa Chrystusa zapierają." Dz 20,29–30 (Biblia Gdańska) „Boć ja to wiem, że po odejściu mojem wnijdą między was wilcy okrutni, którzy trzodzie folgować nie będą. A z was samych powstaną mężowie, mówiący rzeczy przewrotne, aby za sobą pociągnęli uczniów." 1 Tm 4,1–2 (Biblia Gdańska) „A Duch jawnie mówi, iż w ostateczne czasy odstaną niektórzy od wiary, słuchając duchów zwodzących i nauk dyjabelskich, W obłudzie kłamstwo mówiących i piętnowane mających sumienie swoje," Pwt 13,1–5 (Biblia Gdańska) „Gdyby powstał między wami prorok, albo sny

miewający, i ukazałciby znak, albo cud; I stałby się on znak albo cud, o którym ci powiedział, a rzekłby: Pójdźmy za bogami obcymi, których ty nie znasz, a służmy im: Nie usłuchasz słów proroka tego, ani tego, co sny miewa, gdyż was doświadcza Pan, Bóg wasz, aby wiedział, jeśli wy miłujecie Pana, Boga waszego, ze wszystkiego serca waszego, i ze wszystkiej duszy waszej. Pana, Boga waszego, naśladujcie, i onego się bójcie, a przykazań jego strzegąc, i głosu jego słuchając, służcie mu, i przy nim trwajcie. Ale prorok on, albo miewający sny, zabity będzie; bo to mówił, czem by was odwiódł od Pana Boga waszego, (który was wywiódł z ziemi Egipskiej, i odkupił cię z domu niewoli), aby cię zraził z drogi, którą przykazał tobie Pan, Bóg twój, żebyś nią chodził; a tak wykorzenisz to złe z pośrodku siebie" Pwt 18,20–22 (Biblia Gdańska) „Wszakże prorok, któryby sobie hardzie począł, mówiąc słowo w imieniu mojem, któregom mu mówić nie rozkazał i któryby mówił w imię bogów obcych, niech umrze prorok takowy. A jeźlibyś rzekł w sercu swem: Jakoż rozeznamy to słowo, którego nie mówił Pan? Jeźliby co mówił on prorok w imię Pańskie, a nie stałoby się to, ani wypełniło, onoć to jest słowo, którego nie mówił Pan; z hardości to mówił prorok on, nie bójże się go." Jr 23,16–32 (Biblia Gdańska) „Tak mówi Pan zastępów: Nie słuchajcie słów tych proroków, którzy wam prorokują, i zwodzą was, widzenie serca swego opowiadają, a nie z ust Pańskich; Ustawicznie mówią tym, którzy mną gardzą: Pan mówił, pokój mieć będziecie; i każdemu chodzącemu według uporu serca swego, mówią: Nie przyjdzie na was nic złego. Bo któż stanął w radzie Pańskiej, a widział i słyszał słowo jego? kto pilnował słowa jego, i słuchał go? Oto wicher Pański z zapalczywością wyjdzie, a wicher trwały nad głową niepobożnych zostanie; Nie odwróci się gniew Pański, aż uczyni i wykona myśli serca swego; w ostateczne dni to doskonale zrozumiecie. Nie posyłałem tych proroków, a wszakże bieżeli; nie mówiłem do nich, a wszakże oni prorokowali, Bo gdyby byli stali w radzie mojej, tedyby byli ogłaszali słowa moje ludowi memu, a byliby ich odwracali od drogi ich złej, i od złości spraw ich. Izalim Ja tylko Bogiem z bliska? mówi Pan, a nie jestem Bogiem i z daleka? Izali się kto skryje w skrytości, abym go Ja nie widział? mówi Pan. Izali Ja nieba i ziemi nie napełniam? mówi Pan. Słyszęć Ja, co mówią prorocy, którzy prorokują, kłamstwo w imieniu mojem, mówiąc: Śniło mi się, śniło mi się! Długoż tego będzie? Izali w sercu tych proroków, którzy prorokują, niemasz kłamstwa? owszem, są prorokami zdrady serca swego; Którzy myślą, jakoby z pamięci wywieść ludowi mojemu imię moje snami swemi, które powiadają każdy bliźniemu swemu, jako zapomnieli ojcowie ich na imię moje dla Baala. Prorok, który ma sen, niech powiada sen: ale który ma słowo moje, niech mówi słowo moje w prawdzie. Cóż plewie do pszenicy? mówi Pan. Izali słowo moje nie jest jako ogień? mówi Pan, i jako młot kruszący skałę? Przetoż oto Ja powstaję przeciwko tym prorokom, mówi Pan, którzy kradną słowa moje, każdy przed bliźnim swoim. Oto Ja powstaję przeciwko tym prorokom, mówi Pan, którzy używają języka swego, aby mówili: Mówi Pan. Oto Ja powstaję, mówi Pan, przeciwko tym, którzy prorokują sny kłamliwe, a opowiadając je zwodzą lud mój kłamstwami swemi i plotkami swemi, chociażem Ja ich nie posłał, anim im rozkazał; skąd zgoła nic nie pomagają ludowi twemu, mówi Pan." Ez 13,1–9 (Biblia Gdańska) „I stało się słowo Pańskie do mnie, mówiąc: Synu człowieczy! prorokuj przeciw prorokom Izraelskim, którzy prorokują, a rzecz prorokującym z serca swego: Słuchajcie słowa Pańskiego. Tak mówi panujący Pan: Biada prorokom głupim, którzy idą za duchem swoim, choć nic nie widzieli! Izraelu!Prorocy twoi są jako liszki na puszczy. Nie wstępujcie na przerwane miejsca, ani grodzcie płotu około domu Izraelskiego, żeby się mógł ostać w bitwie w dzień Pański. Widzą marność i wieszczbę kłamliwą; powiadają: Pan mówi, choć ich Pan nie posłał; i cieszą lud, aby tylko utwierdzili słowo swe. Izali widzenia marnego nie widzicie, a wieszczby kłamliwej nie opowiadacie? I mówicie: Pan mówił, chociażem Ja nie mówił. Przetoż tak mówi panujący Pan: Ponieważ mówicie marność, a widzicie kłamstwo, przetoż oto Ja jestem przeciwko wam, mówi panujący Pan. Bo ręka moja będzie przeciwko

prorokom, którzy widzą marność, a opowiadają kłamstwo; w zgromadzeniu ludu mego nie będą, a w poczet domu Izraelskiego nie będą wpisani, i do ziemi Izraelskiej nie wnijdą; a dowiecie się, żem Ja panujący Pan." Ap 2,2 (Biblia Gdańska) „Znam uczynki twoje i pracę twoję, i cierpliwość twoję, a iż nie możesz cierpieć złych i doświadczyłeś tych, którzy się mienią być Apostołami, a nie są, i znalazłeś ich, że są kłamcami;" *Didache* 11–12 (ANF 7): „Lecz kto mówi w Duchu: Daj mi pieniędzy albo coś innego, tego nie słuchajcie..." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 7) Hermas, *Przykazanie* 11 (ANF 2): „Badaj po jego czynach i po jego życiu człowieka, który mówi, że jest natchniony." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 2) Ignacy, *Do Efezjan* 7: „Niektórzy bowiem mają zwyczaj obnosić imię [Jezusa Chrystusa] w niegodziwym podstępie, a przy tym czynią rzeczy niegodne Boga; tych musicie unikać jak dzikich zwierząt." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) *Do Efezjan* 9: „Słyszałem jednak o niektórych, którzy przeszli stąd do was, mając fałszywą naukę; nie pozwoliliście im siać wśród was, lecz zatkaliście uszy, abyście nie przyjęli tego, co oni posiali..." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) *Do Trallesian* 6 (ANF 1): „jak ci, którzy podają śmiertelną truciznę w słodkim winie." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) *Do Smyrneńczyków* 4–5: „Lecz strzegę was zawczasu przed tymi bestiami w ludzkiej postaci, których nie tylko nie powinniście przyjmować, ale, jeśli to możliwe, nawet się z nimi nie spotykać... Niektórzy w niewiedzy zapierają się Go, a raczej zostali przez Niego zaparci, będąc orędownikami śmierci raczej niż prawdy." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Justyn Męczennik, *Dialog z Tryfonem* 35 (ANF 1): „było wielu, moi przyjaciele, którzy występując w imię Jezusa, uczyli mówić i czynić rzeczy bezbożne i bluźniercze." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1)

22 Tt 1,13 (Biblia Gdańska) „...dla której przyczyny ostro ich karz, aby zdrowi byli w wierze." Tt 1,10–11 (Biblia Gdańska) „Albowiem jest wiele rządowi niepoddanych, próżnomównych i zwodzicieli myśli, a najwięcej tych, którzy są z obrzezki, Którym trzeba usta zatkać; którzy całe domy podwracają, ucząc rzeczy niesłusznych dla zysku sprośnego." Tt 3,10 (Biblia Gdańska) „Człowieka heretyka po pierwszem i wtórem napominaniu strzeż się," Rz 16,17–18 (Biblia Gdańska) „A proszę was, bracia! abyście upatrywali tych, którzy czynią rozerwania i zgorszenia przeciwko tej nauce, którejście się wy nauczyli; i chrońcie się ich. Albowiem takowi Panu naszemu Jezusowi Chrystusowi nie służą, ale własnemu brzuchowi swemu, a przez łagodną mowę i pochlebstwo serca prostych zwodzą." 1 Tm 5,20 (Biblia Gdańska) „A tych, którzy grzeszą, strofuj przed wszystkimi, aby i drudzy bojaźń mieli." 2 J 10–11 (Biblia Gdańska) „Jeźli kto przychodzi do was, a tej nauki nie przynosi, nie przyjmujcie go w dom, ani go pozdrawiajcie. Albowiem kto takiego pozdrawia, uczestnikiem jest złych uczynków jego." Ef 5,11 (Biblia Gdańska) „A nie spółkujcie z uczynkami niepożytecznemi ciemności, ale je raczej strofujcie." Ga 2,11 (Biblia Gdańska) „A gdy przyszedł Piotr do Antyjochii, sprzeciwiłem się mu w twarz; i był godzien nagany." Flp 3,2 (Biblia Gdańska) „Upatrujcie psy, upatrujcie złych robotników, upatrujcie rozerwanie." Polikarp, *Do Filipian* 7 (ANF 1): „ktokolwiek nie wyznaje, że Jezus Chrystus przyszedł w ciele, jest antychrystem..." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1)

23 2 Kor 10,4–5 (Biblia Gdańska) „(Albowiem broń żołnierstwa naszego nie jest cielesna, ale z Boga jest, mocna ku zburzeniu miejsc obronnych.) Burząc rady i wszelaką wysokość, wynoszącą się przeciwko znajomości Bożej..." Ef 6,11–17 (Biblia Gdańska) „Obleczcie się w zupełną zbroję Bożą, abyście mogli stać przeciwko zasadzkom dyjabelskim. Albowiem nie mamy boju przeciwko krwi i ciału, ale przeciwko księstwom, przeciwko zwierzchnościom, przeciwko dzierżawcom świata ciemności wieku tego, przeciwko duchownym złościom, które

są wysoko. A przetoż weźmijcie zupełną zbroję Bożą, abyście mogli dać odpór w dzień zły, a wszystko wykonawszy, ostać się. Stójcież tedy, przepasawszy biodra wasze prawdą i oblekłszy pancerz sprawiedliwości. I obuwszy nogi w gotowość Ewangielii pokoju. A nade wszystko wziąwszy tarczę wiary, którą byście mogli wszystkie strzały ogniste onego złośnika zagasić. Przyłbicę też zbawienia weźmijcie i miecz Ducha, który jest słowo Boże!" Hbr 4,12 (Biblia Gdańska) „Boć żywe jest słowo Boże i skuteczne, i przeraźliwsze nad wszelki miecz po obu stronach ostry, i przenikające aż do rozdzielenia i duszy, i ducha, i stawów, i szpików, i rozeznawające myśli i zdania serdeczne." Jr 1,10 (Biblia Gdańska) „Oto cię dziś postanawiam nad narodami i nad królestwami, abyś wykorzeniał, i psuł, i wytracał, i obalał, i abyś budował i szczepił." Jr 23,29 (Biblia Gdańska) „Izali słowo moje nie jest jako ogień? mówi Pan, i jako młot kruszący skałę?" Rdz 3,4–5 (Biblia Gdańska) „I rzekł wąż do niewiasty: Żadnym sposobem śmiercią nie pomrzecie; Ale wie Bóg, że któregokolwiek dnia z niego jeść będziecie, otworzą się oczy wasze; a będziecie jako bogowie, znający dobre i złe." J 8,44 (Biblia Gdańska) „Wyście z ojca dyjabła i pożądliwości ojca waszego czynić chcecie; onci był mężobójcą od początku i w prawdzie nie został, bo w nim prawdy nie masz: gdy mówi kłamstwo, z swego własnego mówi, iż jest kłamcą i ojcem kłamstwa." Mt 23,34–35 (Biblia Gdańska) „Przetoż oto ja posyłam do was proroki, i mędrce, i nauczone w Piśmie, a z nich niektóre zabijecie i ukrzyżujecie, a niektóre z nich ubiczujecie w bóżnicach waszych, i będziecie je prześladować od miasta do miasta; Aby przyszła na was wszystka krew sprawiedliwa, wylana na ziemi, ode krwi Abla sprawiedliwego aż do krwi Zacharyjasza, syna Barachyjaszowego, któregoście zabili między kościołem i ołtarzem." Łk 11,49–51 (Biblia Gdańska) „Dlategoż też mądrość Boża rzekła: Poślę do nich proroki i Apostoły, a z nich niektóre zabijać i prześladować będą; Aby szukano od tego rodzaju krwi wszystkich proroków, która wylana jest od założenia świata, Od krwi Abla aż do krwi Zacharyjasza, który zginął między ołtarzem, i kościołem; zaiste powiadam wam, będą jej szukać od rodzaju tego."

24 2 Kor 11,14 (Biblia Gdańska) „A nie dziw: bo i szatan sam przemienia się w Anioła światłości." 2 Kor 11,15 (Biblia Gdańska) „Nie wielka tedy, jeźli też słudzy jego przemieniają się, jakoby byli sługami sprawiedliwości, których koniec będzie podług uczynków ich." Atanazy, *Żywot Antoniego* 25, 35–36 (NPNF2 4): demony „przybierają wygląd mnichów i udają mowę świętych mężów" (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 4); a o prawdziwym widzeniu: „na jego miejsce przychodzi radość niewymowna, pogoda ducha, odwaga, odnowiona siła, spokój myśli" (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 4); o złych duchach: „lęk w sercu, zamęt i pomieszanie myśli, przygnębienie." (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 4)

25 Mt 24,5 (Biblia Gdańska) „Albowiem wiele ich przyjdzie pod imieniem mojem, mówiąc: Jam jest Chrystus; i wiele ich zwiodą." Mt 24,11 (Biblia Gdańska) „I wiele fałszywych proroków powstanie, i zwiodą wielu." Mt 24,24 (Biblia Gdańska) „Albowiem powstaną fałszywi Chrystusowie, i fałszywi prorocy, i czynić będą znamiona wielkie i cuda, tak iżby zwiedli (by można) i wybrane." Ap 12,9 (Biblia Gdańska) „I zrzucony jest smok wielki, wąż on starodawny, którego zowią dyjabłem i szatanem, który zwodzi wszystek okrąg świata; zrzucony jest na ziemię i aniołowie jego z nim są zrzuceni." 2 Tes 2,9–11 (Biblia Gdańska) „Którego niezbożnika przyjście jest podług skutku szatańskiego, ze wszelką mocą i znakami, i cudami kłamliwemi, I ze wszystkiem oszukaniem nieprawości w tych, którzy giną, przeto iż miłości prawdy nie przyjęli, aby byli zbawieni. A przetoż pośle im Bóg skutek błędów, aby wierzyli kłamstwu," 1 Tm 4,1 (Biblia Gdańska) „A Duch jawnie mówi, iż w ostateczne czasy odstaną niektórzy od wiary, słuchając duchów zwodzących i nauk dyjabelskich,"

26 Mt 28,18–20 (Biblia Gdańska) „Ale Jezus przystąpiwszy, mówił do nich, a rzekł: Dana mi jest wszelka moc na niebie i na ziemi. Idąc tedy, nauczajcie wszystkie narody, chrzcząc je w imię Ojca, i Syna, i Ducha Świętego; Ucząc je przestrzegać wszystkiego, com wam przykazał. A oto Jam jest z wami po wszystkie dni, aż do skończenia świata. Amen." Mk 16,15 (Biblia Gdańska) „Idąc na wszystek świat, każcie Ewangieliję wszystkiemu stworzeniu." Łk 24,46–48 (Biblia Gdańska) „I rzekł im: Takci napisano, i tak musiał Chrystus cierpieć, i trzeciego dnia zmartwychwstać; I aby była kazana w imieniu jego pokuta i odpuszczenie grzechów między wszystkimi narody, począwszy od Jeruzalemu. A wy jesteście świadkami tego." Dz 1,8 (Biblia Gdańska) „Ale przyjmiecie moc Ducha Świętego, który przyjdzie na was; i będziecie mi świadkami i w Jeruzalemie, i we wszystkiej Judzkiej ziemi, i w Samaryi, aż do ostatniego kraju ziemi." Mt 24,14 (Biblia Gdańska) „I będzie kazana ta Ewangielija królestwa po wszystkim świecie, na świadectwo wszystkim narodom. A tedyć przyjdzie koniec." Rz 10,14–18 (Biblia Gdańska) „Jakoż tedy wzywać będą tego, w którego nie uwierzyli? a jako uwierzą w tego, o którym nie słyszeli? a jako usłyszą bez kaznodziei? Jakoż też będą kazać, jeźliby nie byli posłani? Jako napisano: O jako śliczne są nogi tych, którzy opowiadają pokój, tych, którzy opowiadają dobre rzeczy. Aleć nie wszyscy posłuszni byli Ewangielii; albowiem Izajasz mówi: Panie! któż uwierzył kazaniu naszemu? Wiara tedy jest z słuchania, a słuchanie przez słowo Boże. Ale mówię: Izali nie słyszeli? i owszem na wszystkę ziemię wyszedł głos ich i na kończyny okręgu ziemi słowa ich." Ap 14,6 (Biblia Gdańska) „I widziałem drugiego Anioła, lecącego przez pośrodek nieba, mającego Ewangieliję wieczną, aby ją zwiastował mieszkającym na ziemi i wszelkiemu narodowi, i pokoleniu, i językowi, i ludowi," Euzebiusz, *Historia kościelna* III.1 (NPNF2 1): „Partia, według tradycji, przypadła Tomaszowi jako jego pole pracy, Scytia Andrzejowi, a Azja Janowi..." (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 1) Tertulian, *Apologetyk* 37 (ANF 3): „Jesteśmy dopiero od wczoraj, a napełniliśmy każde miejsce wśród was..." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 3)

27 Dz 2,42 (Biblia Gdańska) „I trwali w nauce apostolskiej i w społeczności, i w łamaniu chleba, i w modlitwach." 2 Tes 2,15 (Biblia Gdańska) „Przetoż, bracia! stójcie, a trzymajcie się nauki podanej, którejście się nauczyli lub przez mowę, lub przez list nasz." 1 Kor 11,2 (Biblia Gdańska) „A chwalę was, bracia! iż pamiętacie wszystkie moje nauki, a jakom wam podał, podania trzymacie." 1 Kor 15,1–4 (Biblia Gdańska) „A oznajmuję wam, bracia! Ewangieliję, którąm wam opowiedział, którąście też przyjęli i w której stoicie. Przez którą też zbawienia dostępujecie, jeźli pamiętacie, jakim sposobem opowiedziałem wam, chyba jeźliście próżno uwierzyli. Albowiem naprzód podałem wam, com też wziął, iż Chrystus umarł za grzechy nasze według Pism; A iż był pogrzebiony, a iż zmartwychwstał dnia trzeciego według Pism." Jud 3 (Biblia Gdańska) „Najmilsi! Wszelką pilność czyniąc, abym wam pisał o społecznem zbawieniu, musiałem wam pisać, napominając, iżbyście bojowali o wiarę raz świętym podaną." 1 Tes 5,21 (Biblia Gdańska) „Wszystkiego doświadczajcie, a co jest dobrego, tego się trzymajcie."

28 Mk 7,7–8 (Biblia Gdańska) „Lecz próżno mię czczą nauczając nauk i ustaw ludzkich. Albowiem wy opuściwszy przykazania Boże, trzymacie ustawy ludzkie..." Mk 7,13 (Biblia Gdańska) „Wniwecz obracając słowo Boże ustawą waszą, którąście ustawili; i wiele innych rzeczy tym podobnych czynicie." Mt 15,9 (Biblia Gdańska) „Lecz próżno mię czczą, nauczając nauk, które są przykazania ludzkie." Iz 29,13 (Biblia Gdańska) „Bo mówi Pan: Przeto, że ten lud przybliża się do mnie usty swemi, a serce jego dalekie jest odemnie, a bojaźni, którą się mnie boją, z przykazań ludzkich nauczyli się:" Kol 2,8 (Biblia Gdańska) „Patrzcież, żeby was kto sobie w korzyść nie obrócił przez filozofiję i przez próżne oszukanie, ucząc według ustawy ludzkiej, według żywiołów świata, a nie według Chrystusa," Kol 2,20–22 (Biblia Gdańska) „Jeźliście tedy umarli z Chrystusem żywiołom świata tego, przeczże się,

jakobyście jeszcze żyli światu, ustawami bawicie? Mówią niektórzy: Nie dotykaj się, ani kosztuj, ani ruszaj; Co wszystko kazi się samem używaniem, według przykazań i nauk ludzkich;" Tt 1,14 (Biblia Gdańska) „Nie pilnując żydowskich baśni i przykazań ludzi tych, którzy się odwracają od prawdy." Tertulian, *O zasłanianiu dziewic* 1 (ANF 4): „Lecz nasz Pan Chrystus nazwał samego siebie Prawdą, nie Zwyczajem." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 4) Cyprian, *List* 73.9 (ANF 5; Oxford 74): „...albowiem zwyczaj bez prawdy jest starością błędu." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 5) Ireneusz, *Przeciw herezjom* III.4.1–2: „Skoro więc mamy takie dowody, nie trzeba szukać u innych prawdy, którą łatwo uzyskać od Kościoła... Tak więc dzięki owej starożytnej tradycji apostołów nie pozwalają swemu umysłowi pojąć niczego z [nauk podsuwanych przez] dziwaczną mowę tych nauczycieli..." (przetłumaczone z angielskiego) Wincenty z Lérins, *Commonitorium* 2 (NPNF2 11): „trzymamy się tej wiary, w którą wierzono wszędzie, zawsze i przez wszystkich." (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 11)

29 1 Tm 4,1 (Biblia Gdańska) „A Duch jawnie mówi, iż w ostateczne czasy odstaną niektórzy od wiary, słuchając duchów zwodzących i nauk dyjabelskich," 1 Tm 4,2–3 (Biblia Gdańska) „W obłudzie kłamstwo mówiących i piętnowane mających sumienie swoje, Zabraniających wstępować w małżeństwo, rozkazujących wstrzymywać się od pokarmów, które Bóg stworzył ku przyjmowaniu z dziękowaniem wiernym i tym, którzy poznali prawdę." Jk 3,15 (Biblia Gdańska) „Nie jestci ta mądrość z góry zstępująca, ale ziemska, bydlęca, dyjabelska." 2 Kor 11,3–4 (Biblia Gdańska) „Lecz boję się, by snać jako wąż oszukał Ewę chytrością swoją, tak też skażone myśli wasze nie odpadły od prostoty onej, która jest w Chrystusie. Bo gdyby kto przyszedł, co by inszego Jezusa opowiadał, któregośmy nie opowiadali; albo gdybyście innego ducha wzięli, któregoście nie wzięli, albo inszą Ewangieliję, którejście nie przyjęli, dobrze byście go znosili."

30 J 17,21 (Biblia Gdańska) „Aby wszyscy byli jedno, jako ty, Ojcze! we mnie, a ja w tobie; aby i oni w nas jedno byli, aby świat uwierzył, żeś ty mię posłał." J 17,20–23 (Biblia Gdańska) „Nie tylko za tymi proszę, lecz i za onymi, którzy przez słowo ich uwierzą w mię; Aby wszyscy byli jedno, jako ty, Ojcze! we mnie, a ja w tobie; aby i oni w nas jedno byli, aby świat uwierzył, żeś ty mię posłał. A ja tę chwałę, którąś mi dał, dałem im, aby byli jedno, jako my jedno jesteśmy; Ja w nich, a ty we mnie, aby byli doskonałymi w jedno, a iżby poznał świat, żeś ty mię posłał, a iżeś je umiłował, jakoś i mię umiłował." Ef 4,3–6 (Biblia Gdańska) „Starając się, abyście zachowali jedność ducha w związce pokoju. Jedno jest ciało i jeden duch, jako też jesteście powołani w jednej nadziei powołania waszego. Jeden Pan, jedna wiara, jeden chrzest; Jeden Bóg i Ojciec wszystkich, który jest nade wszystko i po wszystkich, i we wszystkich was." Ef 4,13 (Biblia Gdańska) „A iżbyśmy się wszyscy zeszli w jedność wiary i znajomości Syna Bożego, w męża doskonałego, w miarę zupełnego wieku Chrystusowego," 1 Kor 1,10 (Biblia Gdańska) „A proszę was, bracia! przez imię Pana naszego, Jezusa Chrystusa, abyście toż mówili wszyscy, a iżby nie były między wami rozerwania, ale abyście byli spojeni jednakim umysłem i jednakiem zdaniem." Rz 12,5 (Biblia Gdańska) „Tak wiele nas jest jednem ciałem w Chrystusie, aleśmy z osobna jedni drugich członkami." Kol 3,14–15 (Biblia Gdańska) „A nad to wszystko (przyobleczcie) miłość, która jest związką doskonałości. A pokój Boży niech rząd prowadzi w sercach waszych, do któregoście też powołani w jedno ciało; a bądźcie wdzięcznymi." Ps 133,1 (Biblia Gdańska) „... Oto jako rzecz dobra, i jako wdzięczna, gdy bracia zgodnie mieszkają." 1 List Klemensa 46 (ANF 1): „Dlaczego są wśród was spory i wzburzenia, i podziały, i schizmy, i wojny?" (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Ignacy, *Do Efezjan* 4–5: „Pożyteczne jest więc, abyście żyli w nienagannej jedności, abyście w ten sposób zawsze mogli cieszyć się wspólnotą z Bogiem. ... o ileż bardziej uważam was za szczęśliwych, którzy jesteście tak z nim złączeni, jak

Kościół z Jezusem Chrystusem i jak Jezus Chrystus z Ojcem, aby tak wszystko zgadzało się w jedności!" (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1); *Do Filadelfian* 3: „Jeśli ktoś idzie za tym, kto czyni schizmę w Kościele, nie odziedziczy królestwa Bożego." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Cyprian, *O jedności Kościoła* 5–6: „A tej jedności powinniśmy mocno się trzymać i jej bronić, zwłaszcza my, biskupi, którzy przewodzimy w Kościele, abyśmy dowiedli, że i sam episkopat jest jeden i niepodzielny. ... Nie może już mieć Boga za Ojca, kto nie ma Kościoła za matkę." (przetłumaczone z angielskiego)

31 Mt 24,21 (Biblia Gdańska) „Albowiem naonczas będzie wielki ucisk, jaki nie był od początku świata aż dotąd, ani potem będzie." Mt 24,22 (Biblia Gdańska) „A gdyby nie były skrócone one dni, nie byłoby zbawione żadne ciało: ale dla wybranych będą skrócone one dni." Mt 24,29 (Biblia Gdańska) „A zaraz po utrapieniu onych dni słońce się zaćmi, a księżyc nie da jasności swojej, i gwiazdy będą padać z nieba, i mocy niebieskie poruszą się." Mk 13,19–20 (Biblia Gdańska) „Albowiem będą te dni takiem uciśnieniem, jakiego nie było od początku stworzenia, które stworzył Bóg, aż dotąd, ani będzie. A jeźliby Pan nie skrócił dni onych, nie byłoby żadne ciało zbawione; lecz dla wybranych, które wybrał, skrócił dni onych." Dn 12,1 (Biblia Gdańska) „Tego czasu powstanie Michał, książę wielki, który się zastawia za synami ludu twego; a będzie czas uciśnienia, jakiego nie było, jako narody poczęły być, aż do tego czasu; tego, mówię, czasu wyswobodzony będzie lud twój, ktokolwiek znaleziony będzie napisany w księgach." Dn 7,21–25 (Biblia Gdańska) „I przypatrywałem się, a oto róg ten walczył z świętymi, i przemagał ich; Aż przyszedł Starodawny a podany jest sąd świętym najwyższych miejsc, a czas przyszedł, aby to królestwo święci otrzymali. I rzekł tak: Bestyja czwarta, czwarte królestwo znaczy na ziemi, które będzie różne od wszystkich królestw, a pożre wszystkę ziemię, a podepcze a pokruszy ją; A dziesięć rogów to znaczy, że z królestwa onego dziesięć królów powstanie; a po nich powstanie pośledni, który będzie różny od pierwszych, i trzech królów poniży; A słowa przeciw Najwyższemu mówić będzie, i święte najwyższych miejsc zetrze; nadto będzie zamyślał, aby odmienił czasy i prawa, gdyż wydane będą w ręce jego aż do czasu i czasów, i pół czasu." Ap 7,14 (Biblia Gdańska) „I rzekłem mu: Panie! ty wiesz. I rzekł mi: Cić są, którzy przyszli z ucisku wielkiego i omyli szaty swoje, i wybielili je we krwi Barankowej." Ap 13,7 (Biblia Gdańska) „Dano jej też walczyć z świętymi i zwyciężać ich..." *Didache* 16 (ANF 7): „Czuwajcie nad waszym życiem ... bądźcie gotowi, bo nie znacie godziny, w której przyjdzie nasz Pan." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 7) *List Barnaby* 4: „Zbliża się ostateczny kamień obrazy (czyli źródło niebezpieczeństwa), o którym jest napisane, jak mówi Henoch..." (przetłumaczone z angielskiego); Cyryl Jerozolimski, *Katecheza* 15: „Któż więc jest owym błogosławionym, który w owym czasie pobożnie da świadectwo Chrystusowi? ... Męczennicy bowiem dotąd zmagali się tylko z ludźmi; lecz w czasach Antychrysta będą walczyć z samym szatanem we własnej osobie." (przetłumaczone z angielskiego)

32 Zob. przypis 7.

33 1 J 2,18 (Biblia Gdańska) „Dziateczki! ostateczna godzina jest; a jakoście słyszeli, że antychryst przyjść ma, i teraz wiele antychrystów powstało..." 1 J 2,22 (Biblia Gdańska) „Kto jest kłamcą? Azaż nie ten, który zapiera, iż Jezus nie jest Chrystusem? Ten jest antychryst, który się zapiera Ojca i Syna." 1 J 4,3 (Biblia Gdańska) „Ale wszelki duch, który nie wyznaje, że Jezus Chrystus w ciele przyszedł, nie jest z Boga; ale ten jest on duch antychrystowy, o którymeście słyszeli, iż idzie i teraz już jest na świecie." 2 J 7 (Biblia Gdańska) „Gdyż wiele zwodzicieli wyszło na świat, którzy nie wyznawają, że Jezus Chrystus przyszedł w ciele; ten jest zwodzicielem i antychrystem." 2 Tes 2,3–10 (Biblia Gdańska) „Niech was nikt nie zwodzi żadnym sposobem; albowiem nie przyjdzie on dzień, ażby pierwej

przyszło odstąpienie i byłby objawiony człowiek on grzechu, on syn zatracenia. Który się sprzeciwia i wynosi nad to wszystko, co się zowie Bogiem, albo co ma Boską cześć, tak iż on w kościele Bożym jako Bóg usiądzie, udawając się za Boga. Izali nie pamiętacie, iż jeszcze z wami będąc, o temem wam powiadał? A teraz wiecie, co przeszkadza, aby był objawiony czasu swego. Albowiem się już sprawuje tajemnica nieprawości, tylko że ten, który teraz przeszkadza, przeszkadzać będzie, ażby był z pośrodku odjęty. A tedy objawiony będzie on niezbożnik, którego Pan zabije duchem ust swoich i zniesie objawieniem przyjścia swego. Którego niezbożnika przyjście jest podług skutku szatańskiego, ze wszelką mocą i znakami, i cudami kłamliwemi, I ze wszystkiem oszukaniem nieprawości w tych, którzy giną, przeto iż miłości prawdy nie przyjęli, aby byli zbawieni." Ap 12,17–13,8 (Biblia Gdańska) „I stanąłem na piasku morskim. I widziałem bestyję występującą z morza, mającą siedm głów i rogów dziesięć; a na rogach jej było dziesięć koron, a na głowach jej imię bluźnierstwa. A ta bestyja, którąm widział, podobna była rysiowi, a nogi jej jako niedźwiedzie, a gęba jej jako gęba lwia; i dał jej smok moc swoję i stolicę swoję, i moc wielką. A widziałem jednę z głów jej, jakoby na śmierć zabitą; ale rana jej śmiertelna uleczona jest. Tedy się dziwowała wszystka ziemia i szła za oną bestyją. I kłaniali się onemu smokowi, który dał moc bestyi; kłaniali się też bestyi, mówiąc: Któż podobny bestyi? Któż z nią walczyć może? I dane jej są usta, mówiące wielkie rzeczy i bluźnierstwa; dana jej też jest moc, aby władzę miała przez czterdzieści i dwa miesiące. I otworzyła usta swoje ku bluźnierstwu przeciwko Bogu, aby bluźniła imię jego i przybytek jego, i tych, którzy mieszkają na niebie. Dano jej też walczyć z świętymi i zwyciężać ich. I dana jej moc nad wszelkiem pokoleniem i językiem, i narodem. I będą się jej kłaniać wszyscy mieszkający na ziemi, których imiona nie są napisane w księgach żywota Baranka zabitego od założenia świata." Ap 17,12–14 (Biblia Gdańska) „A dziesięć rogów, któreś widział, jest dziesięć królów, którzy królestwa jeszcze nie wzięli; ale wezmą moc jako królowie, na jednę godzinę z bestyją. Ci jedną radę mają i moc, i zwierzchność swoję bestyi podadzą. Ci z Barankiem walczyć będą, i Baranek ich zwycięży, bo jest Panem panów i królem królów, i którzy są z nim powołani i wybrani, i wierni." Dn 7,8 (Biblia Gdańska) „Pilniem się przypatrywał rogom, a oto róg pośledni mały wyrastał między niemi, i trzy z tych rogów pierwszych wyłamane są przed nim; a oto w onym rogu były oczy podobne oczom człowieczym, i usta mówiące rzeczy wielkie." Dn 7,25 (Biblia Gdańska) „A słowa przeciw Najwyższemu mówić będzie, i święte najwyższych miejsc zetrze; nadto będzie zamyślał, aby odmienił czasy i prawa, gdyż wydane będą w ręce jego aż do czasu i czasów, i pół czasu." Ireneusz, *Przeciw herezjom* V.25.1 (ANF 1): Antychryst, „będąc odstępcą i rozbójnikiem, pragnie być czczony jako Bóg" (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1); V.30.2–3: „...niech oczekują najpierw podziału królestwa na dziesięć; następnie, gdy ci królowie będą panować i zaczną porządkować swoje sprawy i rozszerzać swoje królestwo, [niech się nauczą] rozpoznawać, że ten, który przyjdzie, przypisując sobie królestwo, i przerazi owych ludzi, o których mówiliśmy, mając imię zawierające wspomnianą liczbę, jest prawdziwie obrzydliwością spustoszenia. ... Pewniej więc i bezpieczniej jest czekać na wypełnienie proroctwa, niż snuć domysły i szukać imion, które mogą się nasuwać..." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Hipolit, *O Chrystusie i Antychryście*: „Otóż jak nasz Pan Jezus Chrystus, który jest także Bogiem, był zapowiadany pod postacią lwa ze względu na swoją królewskość i chwałę, tak samo i Pisma już wcześniej mówiły o Antychryście jako o lwie." (przetłumaczone z angielskiego) Cyryl Jerozolimski, *Katecheza* 15.12 (NPNF2 7): „Powstanie razem dziesięciu królów rzymskich ... a po nich jedenasty, Antychryst." (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 7)

34 Ga 1,6–9 (Biblia Gdańska) „Dziwuję się, iż tak prędko dacie się przenosić od tego, który was powołał ku łasce Chrystusowej, do inszej Ewangielii; Która nie jest inszą; tylko niektórzy są, co was turbują i chcą wywrócić

Ewangieliję Chrystusową. Ale choćbyśmy i my, albo Anioł z nieba opowiadał wam Ewangieliję mimo tę, którąśmy wam opowiadali, niech będzie przeklęty. Jakośmy przedtem powiedzieli i teraz znowu mówię: Jeźliby wam kto inną Ewangieliję opowiadał mimo tę, którąście przyjęli, niech będzie przeklęty." (cytowane w tekście). 2 Kor 11,4 (Biblia Gdańska) „Bo gdyby kto przyszedł, co by inszego Jezusa opowiadał, któregośmy nie opowiadali; albo gdybyście innego ducha wzięli, któregoście nie wzięli, albo inszą Ewangieliję, którejście nie przyjęli, dobrze byście go znosili." 1 Kor 4,6 (Biblia Gdańska) „A te rzeczy, bracia! w podobieństwie obróciłem na się i na Apollosa dla was, abyście się nauczyli z nas nad to, co napisane, nie rozumieć, iżbyście się jeden dla drugiego nie nadymali przeciwko drugiemu." 1 Kor 15,1–4 (Biblia Gdańska) „A oznajmuję wam, bracia! Ewangieliję, którąm wam opowiedział, którąście też przyjęli i w której stoicie. Przez którą też zbawienia dostępujecie, jeźli pamiętacie, jakim sposobem opowiedziałem wam, chyba jeźliście próżno uwierzyli. Albowiem naprzód podałem wam, com też wziął, iż Chrystus umarł za grzechy nasze według Pism; A iż był pogrzebiony, a iż zmartwychwstał dnia trzeciego według Pism." Jud 3 (Biblia Gdańska) „Najmilsi! Wszelką pilność czyniąc, abym wam pisał o społecznem zbawieniu, musiałem wam pisać, napominając, iżbyście bojowali o wiarę raz świętym podaną." Pwt 4,2 (Biblia Gdańska) „Nie przydacie do słowa, które ja wam rozkazuję, ani ujmiecie z niego, abyście strzegli przykazań Pana, Boga waszego, które ja wam rozkazuję." Pwt 12,32 (Biblia Gdańska) „Cokolwiek ja wam rozkazuję, tego strzedz będziecie, abyście czynili; nie przydasz nic do tego, ani też ujmiesz z tego." Prz 30,6 (Biblia Gdańska) „Nie przydawaj do słów jego, aby cię nie karał, a byłbyś znaleziony w kłamstwie." Ap 22,18–19 (Biblia Gdańska) „A oświadczam się każdemu słuchającemu słów proroctwa księgi tej: Jeźliby kto przydał do tego, przyda mu też Bóg plag opisanych w tej księdze; A jeźliby kto ujął ze słów księgi proroctwa tego, odejmie też Bóg część jego z księgi żywota i z miasta świętego, i z tych rzeczy, które są napisane w tej księdze." Ireneusz, *Przeciw herezjom* I.10.1–2: „Jak już zauważyłem, Kościół, otrzymawszy to przepowiadanie i tę wiarę, choć rozproszony po całym świecie, jednak, jakby zamieszkiwał jeden dom, starannie ich strzeże. ... Choć bowiem języki świata są różne, to jednak treść tradycji jest jedna i ta sama." (przetłumaczone z angielskiego) III.1.1: „Plan naszego zbawienia poznaliśmy nie od innych, jak tylko od tych, przez których Ewangelia do nas dotarła..." (przetłumaczone z angielskiego) Tertulian, *O preskrypcji przeciw heretykom* 21 (ANF 3): „wszelką naukę, która zgadza się z Kościołami apostolskimi – owymi formami i pierwotnymi źródłami wiary – należy uznać za prawdę..." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 3) Polikarp, *Do Filipian* 7: „Dlatego, porzuciwszy próżność wielu i ich fałszywe nauki, powróćmy do słowa, które zostało nam przekazane od początku..." (przetłumaczone z angielskiego) Wincenty z Lérins, *Commonitorium* 8–9 (NPNF2 11), o Ga 1,8: „...apostoł, posługując się władzą swojego urzędu, wydał wyrok z największą surowością: «Choćbyśmy nawet my – mówi – albo anioł z nieba głosił wam inną Ewangelię niż ta, którą wam głosiliśmy, niech będzie przeklęty». ... Głosić więc chrześcijanom katolickim jakąkolwiek naukę inną niż ta, którą otrzymali, nigdy nie było wolno, nigdy nie jest wolno, nigdy nie będzie wolno; a wyklinać tych, którzy głoszą cokolwiek innego niż to, co raz zostało przyjęte, zawsze było obowiązkiem, zawsze jest obowiązkiem, zawsze będzie obowiązkiem." (przetłumaczone z angielskiego, NPNF2 11)

35 Rz 1,1 (Biblia Gdańska) „Paweł, sługa Jezusa Chrystusa, powołany Apostoł, odłączony ku opowiadaniu Ewangielii Bożej;" Ga 1,10 (Biblia Gdańska) „Albowiem terazże do ludzi was namawiam, czyli do Boga? Albo szukamli, abym się podobał ludziom? Zaiste, jeźlibym się jeszcze ludziom chciał podobać, nie byłbym sługą Chrystusowym." 2 Kor 4,5 (Biblia Gdańska) „Albowiem nie samych siebie opowiadamy, ale Chrystusa Jezusa, że jest Panem, a samych siebie sługami waszymi dla Jezusa." Dz 20,28 (Biblia Gdańska) „Pilnujcież tedy samych siebie

i wszystkiej trzody, w której was Duch Święty postanowił biskupami, abyście paśli zbór Boży, którego nabył przez własną krew."

36 1 Kor 1,12–13 (Biblia Gdańska) „...Jamci jest Pawłowy, a jam Apollosowy, a jam Kiefasowy, alem ja Chrystusowy. Rozdzielonyż jest Chrystus? Azaż Paweł za was ukrzyżowany? Alboście w imię Pawłowe ochrzczeni?" 1 Kor 3,3–7 (Biblia Gdańska) „Gdyż jeszcze cielesnymi jesteście. Bo ponieważ między wami jest zazdrość i swary, i rozterki, azażeście nie cieleśni i według człowieka nie chodzicie? Albowiem gdy kto mówi: Jam jest Pawłowy, a drugi: Jam Apollosowy, azaż cielesnymi nie jesteście? Bo któż jest, Paweł? Kto Apollos? jedno słudzy, przez którycheście uwierzyli, a to jako każdemu Pan dał. Jam szczepił, Apollos polewał, ale Bóg wzrost dał. A tak, ani ten, co szczepi, jest czem, ani ten, co polewa, ale Bóg, który wzrost daje." J 10,16 (Biblia Gdańska) „A mam i drugie owce, które nie są z tej owczarni, i teć muszę przywieść; i głosu mego słuchać będą, a będzie jedna owczarnia i jeden pasterz." Ef 2,14–19 (Biblia Gdańska) „Albowiem on jest pokojem naszym, który oboje jednem uczynił i średnią ścianę, która była przegrodą, rozwalił; Nieprzyjaźń, to jest zakon przykazań, który zależał w ustawach, skaziwszy przez ciało swoje, aby dwóch stworzył w samym sobie w jednego nowego człowieka, czyniąc pokój; I pojednał obydwóch w jednem ciele z Bogiem przez krzyż, zgładziwszy nieprzyjaźń przezeń. I przyszedłszy opowiedział pokój wam, którzyście dalekimi i którzyście bliskimi. Albowiem przezeń mamy przystęp obie strony w jednym Duchu do Ojca. A przetoż już więcej nie jesteście gośćmi i przychodniami, ale spółmieszczaninami świętych i domownikami Bożymi." Ef 4,4–6 (Biblia Gdańska) „Jedno jest ciało i jeden duch, jako też jesteście powołani w jednej nadziei powołania waszego. Jeden Pan, jedna wiara, jeden chrzest; Jeden Bóg i Ojciec wszystkich, który jest nade wszystko i po wszystkich, i we wszystkich was." Ga 3,28 (Biblia Gdańska) „Nie masz Żyda, ani Greka; nie masz niewolnika ani wolnego; nie masz mężczyzny i niewiasty; albowiem wszyscy wy jednym jesteście w Chrystusie Jezusie." Kol 3,11 (Biblia Gdańska) „Gdzie nie masz Greka i Żyda, obrzezki i nieobrzezki, cudzoziemca i Tatarzyna, niewolnika i wolnego; ale wszystko i we wszystkich Chrystus." 1 List Klemensa 47 (ANF 1): „napisał do was o sobie samym, o Kefasie i Apollosie, ponieważ już wtedy utworzyły się wśród was stronnictwa." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Ignacy, *Do Filadelfian* 3: „Wszyscy bowiem, którzy są Boga i Jezusa Chrystusa, są także z biskupem." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1) Tertulian, *O preskrypcji przeciw heretykom* 20 (ANF 3): „Kościoły, choć są tak liczne i tak wielkie, stanowią jednak jeden pierwotny Kościół, (założony) przez apostołów, z którego wszystkie (się wywodzą)." (przetłumaczone z angielskiego, ANF 3)

37 1 Kor 14,40 (Biblia Gdańska) „Wszystko się niech dzieje przystojnie i porządnie." 1 Kor 14,33 (Biblia Gdańska) „Albowiem Bóg nie jest powodem nieporządku, ale pokoju, jako i we wszystkich zborach świętych." 1 Kor 12,28 (Biblia Gdańska) „A niektórych Bóg postanowił we zborze, najprzód Apostołów, potem proroków, po trzecie nauczycieli, potem cudotwórców, potem dary uzdrawiania, pomocników, rządców, rozmaitość języków." Dz 6,1–6 (Biblia Gdańska) „A w oneż dni, gdy się przymnażało uczniów, wszczęło się szemranie Greków przeciwko Żydom, iż były zaniedbywane w posługiwaniu powszedniem wdowy ich. A tak oni dwunastu zwoławszy mnóstwo uczniów, rzekli: Nie jest słuszna, żebyśmy my opuściwszy słowo Boże, służyli stołom. Upatrzcież tedy, bracia! między sobą siedm mężów, dobre świadectwo mających, pełnych Ducha Świętego i mądrości, których byśmy postanowili nad tą sprawą. A my modlitwy i usługi słowa pilnować będziemy. I podobała się ta rzecz onemu wszystkiemu mnóstwu. I obrali Szczepana, męża pełnego wiary i Ducha Świętego, i Filipa, i Prochora, i Nikanora, i Tymona, i Parmena, i Mikołaja, nowonawróconego Antyjocheńczyka. Tych stawili przed Apostołów,

którzy pomodliwszy się, kładli na nich ręce.” Tt 1,5 (Biblia Gdańska) „Dlategom cię zostawił w Krecie, abyś to, co tam jeszcze zostaje, w rząd dobry wprawił i postanowił po miastach starszych, jakom ci ja był rozkazał;” 1 List Klemensa 40 (ANF 1): „nie bezmyślnie czy bezładnie, lecz w wyznaczonych czasach i godzinach.” (przetłumaczone z angielskiego, ANF 1)

38 Zob. przypis 26.

39 1 Tm 2,4 (Biblia Gdańska) „Który chce, aby wszyscy ludzie byli zbawieni i ku znajomości prawdy przyszli.” J 8,32 (Biblia Gdańska) „Poznacie prawdę, a prawda was wyswobodzi.” J 8,36 (Biblia Gdańska) „A przetoż jeźli was Syn wyswobodzi, prawdziwie wolnymi będziecie.” J 14,6 (Biblia Gdańska) „Rzekł mu Jezus: Jamci jest ta droga, i prawda, i żywot; żaden nie przychodzi do Ojca, tylko przez mię.” J 17,17 (Biblia Gdańska) „Poświęć je w prawdzie twojej; słowo twoje jest prawdą.” 2 Tm 2,25 (Biblia Gdańska) „Który by w cichości nauczał tych, którzy się sprzeciwiają, owaby im kiedy Bóg dał pokutę ku uznaniu prawdy,” Hbr 10,26 (Biblia Gdańska) „Albowiem jeźlibyśmy dobrowolnie grzeszyli po wzięciu znajomości prawdy, nie zostawałaby już ofiara za grzechy;”